

viendria? *Hom* deu ser el subjecte impersonal, amb bona sintaxi, *estranger* substantiu en acusatiu, i *afreçà* és 'trobar el rastre' com el de la caça o el de la dama fètida del *Colloqui*, per la ferum o altra cosa que ha deixat en el llit de l'adúltera. Així, doncs, encara tenim dos testimonis medievals de més de les accs. de fregadís o rastre i de la ç antiga; dos més encara del *Spill* en els derivats.

DERIV.: *Fressador* (GaGirona, supra). *Fressa(d)ero* (supra). *Fressejar* 'deixar senyals de menstru' en JRoig: «molt me enujava, / cascuna nit / sovint, al lit / com s'orinava / e freçejava / tant, y sovint, / lo lit podrínt / ---» (*Spill*, 2380); «quan un aucell que a estones venia'ns a complaure / --- / espiant-lo 'l seguiren mos fills, escorredissos, / y torcent ab mà blana los brots, sens fressejar, / ahont pensavan veure petits aucells felissos, / nos veren en los llavis, / ab febra, apetonar», *Atl.* de 1867 (vi, 23b); «fressejava l'avi-ram, renillaven les bèsties / ---», «un ayret frescal y seguit remorejava per les bardices, tot ressonant pel fons del torrent y fressejant pels albes», «sols los avinguts ab lo sastre y'l caçador, qui no s'entenen de feyna, s'atrafegaven pel Girbau, envers ahont, embarçats com a firetaires y fressejant com fures, hi trasbalsaven un sens-fi d'andròmines», Pons Mass. (*Trascant* p. l. S., 28, 25, 52); *fresseig*; *fressejant*. *Fresser*; *fresseries* 'coses d'home manefa, fressós o fresseta'. *Fressor*.

Fressós 'ple de petites immundícies': «continuar / los plau la... rúbrica: / totes han lúbrica / l'afecció; / per passió / e gran calor, / fan més error / a l'engendrar: / sense lavar / seran freçoses / e fan lebroses / les criatures» JRoig (*Spill*, 8851); «chisgarabís», *D'Amen*. *Afressar*, -at V. supra. *Desafressar*.

¹ Que a base de *fresses* amb el sentit mig eufèmic de 'baralla violenta', ens dona un mot magnífic, expressiu equivalent de les enèrgiques, i ja gastades, dites franceses i castellanques que hom troba a faltar, *chercher des querelles d'allemand, hombre penderciero*: «D'aquella feta, la fama de *busca-fresses* terrible de l'Ibo, cresqué extraordinàriament», *Puny*, II, 67a, 59. — ² *Lo Frézo*, nom d'un bocí de muntanya a la vall de Cabdella (Espui, 1959): no sé pas si ve d'això, però no és inversemblant. — ³ Potser seguint l'exemple del vetust *Diccionario de Etimologías* de Cabrera: un i altre pogueren mossegar l'esquer que els havia posat Sant Isidor, que, en un dels seus fantasiosos acrobatismes etimològics, pretenia que «*frendere* significat *dentibus frangere*» (*Etym.* x, § 138), però això no és més que repapieig etimològitzant, a fi i efecte de dir que el ll. *frendere* ve de *frangere*. Però *frendere dentibus* no fou mai 'trencar amb les dents' sinó només 'carrisquejar de dents', 'grinyolar'.

Frèstec, V. *ferèstec* (FER adj.) *Fretar*, V. *fregar*

FRETURA, 'mancaça, necessitat', com l'oc. ant. *frachura, fraitura*, id., havia significat primer 'falta, pecat, mancament', i provenen del ll. *FRACTŪRA* 'ruptu-

ra, trencament', derivat de *FRANGERE* 'trencar'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

«Home d'orde deu haver plaer com en son camí ha defalliment e *fretura* d'alcunes coses, çoç la *fretura* li és ocasió d'esperança, paciència, penitència ---», Lluïll (*Blanq.*, *NCl.* II, 13,27; també I, 58,3); «qui ha bon amic / a tart ha *fretura*», «vé ab Déu per companya, per ço que no hages *fretura*», id. (*Mil Proverbis*, pàgines 406, 387; també en *Primera e S. Intenció*, 347).

A vegades, en el Rosselló i en l'època antiga, es conserva encara una forma *freitura*, més pròxima a l'original romànica, i comparable als antics *feyt, treyt, pleyt, malfeytor* i semblants: «tots sents que el bateyava, guardava de tota *fraytura*», *VidesR*, f° 263r1 (ms. B) traduïnt «non sinebat --- mendicitati subjectos» (784). De fet avui encara en el Conflent Nord se senten formes així: *nu bus forá fritúra?* vaig sentir a Mosset el 1960 (*eit* > *it* pretònic), i Grandó recull el verb *afreiturar* tr. 'necessitar, trobar a faltar', amb la dita proverbial «no hi ha res de malmenat / que no sigui *afreiturat*» (*Misc. Fabra*, 180); en l'*InuLC* «la inòpia e *fraytura* en què són», a. 1375 (forma que es repeteix en un altre doc. de 1375 i un de 1457), i cita *freitura* en el *Boeci* de Genebreda (fi S. XIV); també en la versió del *Breviari d'Amor* (S. XIV): «si cascun gordava ben aquests manaments --- no auríem mester ne-ns farien *freitura* leys ne degretals, ne encara no-ns farien *freitura* preycadors ne frates menors --- per castigar, ne encara no-ns farien *freitura* prínceps ne oficials per punir, ni encara no-ns farien *freitura* maestres ne filosofos per ensenyar» (B. N. P., 353, f° 72v): «los malalts qui han *freitura* de sanitat posen benaventurança en sanitat», Egidí Romà (*Regiment* I, 7v.).

Tanmateix *fretura* fou ja a l'Edat Mitjana la forma general, que l'*InuLC* cita en Desclot i el *Tuglat*, i que certament apareix aleshores una mica a tots els autors: en Eiximenis traduïnt *inopia* de la Bíblia: «scrit és per la Profeta *timete eum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum*: vol dir, temets Déu, tots los seus sants, car no han *fretura* de bé aquells qui'l temen», *Doctr. Comp.* (CoDoACA XIII, 312.5); «del forment vos dic ne passam *fretura*; mas aquestes naus qui ara vénen ne porten prou», «prec-vos, costí, dix Tirant, que li trametau a dir que vinguen les naus e galeres ab farina e ab vitualles, ans que-n passem *fretura*», JoMartorell (Ag. II, 38, 144), «anans eres en abundància e ara est en *fretura*», *Boeci* II, 59.

Després del S. XV, el mot entrà en decadència en la major part del domini de la llengua, i avui està antiquat quasi pertot, per més que amb la Renaixença ha tornat a tenir alguna esporàdica represa (no sempre prou encertada, car no signifiquen ell i *freturós* 'deler' i 'delerós', com els han fet dir alguns, sinó 'mancaça, privació, necessitat'). Belv. registra encara *fer fretura* 'fer falta' i Careta diu que *per fretura d'altre* es conservava com a expressió popular. S'ha mantingut viu més o menys en ross. i en les Illes. Veg. supra; i ens ho refermen cançons populars d'aquelles terres: «deixeu-me cullí la gorra: / molta *fretura* 'm faria», recollida a Prats de Molló, MilàF (*Romillo*, 36E); «què 't 'grada